

Mykolo Riomerio universitetomokslinė-praktinė konferencija „Efektyvumas viešajame sektoriuje: kuo vadybos teorijos gali pasitarnauti ir ką praktikai gali patarti“

NUO FLORISTINIŲ KILIMŲ IKI BENDRUOMENINIO VERSLO

Sigutis Obelevičius, Anykščių rajono savivaldybė

Ko gero Anykščių rajonas buvo viena iš tų vietų, kur gimė kaimo bendruomenių idėjos. Pirmasis apie tai dar 1995 metais prakalbo tuometinis Anykščių savivaldybės meras Saulius Nefas. Seniūnai buvo renkami kaimo sueigose, o susitikimuose su gyventojais seniūnijose žmonės buvo raginami kurti bendruomenes, buvo skatinama jų plėtra ir aktyvumas.

Pirmoji kaimo bendruomenė (Vašuokėnų) Anykščių rajone įsikūrė 1998 metais. Dabar rajone veiklą vykdo jau 50 bendruomenių, apimančių visą rajono teritoriją. Per keliolika metų kaimo bendruomenės stiprėjo, įgavo patirties rengiant projektus.

Dar 2005 m Traupio kaimo bendruomenė kartu su mokykla laimėjo PAF MPP finansuojamą projektą „Biologinio – pažintinio tako įrengimas Traupyje, išsaugant retus varliagyvius ir rekultivuojant žemes“. Šis projektas vėliau buvo išplėtotas iki ekologinio ugdymo centro su botanikos sodu, kurį kasmet aplanko per 1000 turistų iš Lietuvos ir užsienio. Darnios plėtros akademijos kartu su Lietuvos nekilnojamojo turto plėtros asociacija ir GRYNAS.LT skelbtame darnios aplinkos konkurse 2013 metais kategorijoje „gražiai sutvarkyta aplinka, prie visuomeninių ir komercinių pastatų“ pirmoji vieta Lietuvoje buvo pripažinta Traupio kaimo bendruomenės projektui.

Vien per 2007-2013 metus 33 Anykščių rajono kaimo bendruomenės įgyvendino **45 projektus už 1 640 977 eurus**. Kaimo bendruomenės sutvarkė pagal panaudą savivaldybės suteiktus pastatus, įsirengė žaidimų, lauko treniruoklių aikštes. **Foto – Ažuožerių, Burbiškių kaimo bendruomenės, rekonstruotas Troškūnų senosios gimnazijos pastatas...**

2006 metais aktyvūs ir kūrybingi Anykščių krašto seniūnijų žmonės kūrė ir pirmą kartą Anykščių miesto šventės dienomis miesto centrą papuošė floristiniais kilimais. 2007 metais įvyko pirmasis floristinių kilimų konkursas, kuriame dalyvavo 15 rajono bendruomenių komandų. 2008 metais šią tradiciją išplėtojome, Valstybiniame patentų biure užregistravome prekės ženklą

„Respublikinis floristinių kilimų konkursas“. Kasmet konkurso dalyviai tobulėjo, kol festivalis virto dideliu, tarptautiniu renginiu, sutraukiančiu tūkstančius turistų. Festivalyje lankėsi ir Prezidentė Dalia Grybauskaitė. Kilimus vertina autoritetinga komisija, pvz. pernai komisijoje buvo profesionalūs floristai iš Italijos ir Vokietijos. 2016 metais konkursas jau tapo tarptautiniu, jame dalyvavo net 25 komandos iš Lietuvos, Vokietijos, Lenkijos bei Italijos.

Anykščių krašto kaimų bendruomenės, kurdamos floristinius kilimus, pasiekė jau tokį lygį, kad yra kviečiamos į užsienį. 2014 metais anykštėnės floristinius kilimus pynė Kliecke, Baltarusijoje, 2015 m atstovavo pasaulinėje gėlių parodoje Vokietijoje (Brandemburge am Havel), pernai – tarp 39 komandų iš 5 šalių dalyvavo tarptautiniame floristinių kilimų festivalyje Pietro Ligure mieste Italijoje.

Anykščių krašto bendruomenės jau pagerino ne vieną Lietuvos rekordą. Budrių kaimo bendruomenė 2012 metais Joninių naktį pasiekė Lietuvos rekordą, sukūrusi 14 metrų aukščio laužą. Rudens derliaus šventės – obuolinių metu 2014 metais bendruomenės, vadovaujamos virtuvės šefo Liutauro Čepracko, išvirė 1006 kg obuolienės, o 2016 metais iš obuolių nupynė 80 m ilgio ir 2,5 m pločio tautinę juostą.

Labai svarbus yra kaimo bendruomenių ir savivaldos dialogas. Aktyvios kaimo bendruomenės teikia pasiūlymus merui, rajono tarybai. Pavyzdžiui Anykščių rajone, sunkmečiu, kai savivaldybės buvo itin sunkioje finansinėje situacijoje, aktyvios bendruomenės įrodė, kad atokiuose kaimuose uždarius pradines mokyklas, išlikusiuose pastatuose ne tik įsikurtų bendruomenės, bet ir būtų atidaryti Anykščių bibliotekos filialai. Tokiu būdu kaimuose buvo atidarytos net 4 naujos bibliotekos ir bendruomenės pastatai tapo gyvi kiekvieną dieną.

Anykščių rajono savivaldybė jau eilę metų turi biudžete eilutę „NVO sektoriaus institucinis stiprinimas“, skirtą kaimo bendruomenių veiklai remti. Nors kasmet pamažu lėšos auga (šiomet patvirtinta 20 000 eurų suma bendruomenių projektams finansuoti, savivaldybė dar papildomai skiria lėšas bendruomenių pastatų remontui, tačiau, žinoma, bendruomenės visada labai stokoja lėšų, todėl labai džiugu, kad Anykščių visuomeninės organizacijos imasi bendruomenių verslų. Pirmosios bendruomeninių verslų ėmėsi Debeikių moterų veiklos centras, Piktagalio, Naujųjų Elmininkų bei Skiemonių kaimų bendruomenės. .

Anykščiuose pirmą kartą Lietuvoje sukurtas bendruomenių verslo paramos tinklas, inicijuotas Kurk Lietuvai dalyvių Miglės ir Eimanto. Bendruomenės gali naudotis 17-os visuomeniškų verslininkų patarimais ir pasiūlymais .

. Bendruomenės savo pagamintus gaminius iš odos, vilnos, suvenyrus surinktas vaistažoles, austus ir megztus rankdarius, išlietas žvakes ir pan. parduoda rajone ir respublikoje organizuojamose mugėse, miesto šventėse, Kaziuko mugės metu.

2016-ais Piktagalio, Šlavėnų, Skiemonių kaimų bendruomenės ir Debeikių moterų veiklos centras dalyvavo tarptautinėje vietos bendruomenių mugėje Litexpo parodų rūmuose Vilniuje.

Foto:Šlavėnų kaimo bendruomenės dirbiniai, Debeikių moterų veiklos centro gaminiai iš vilnos, piktagalio, Skiemonių. Bendruomenės keičiasi patirtimi: skiemoniškės mokė levaniškietes, Traupyje svečiavosi Kavarsko bendruomenė; Katlėrių bendruomenės sėdmaišiai.

Debeikių moterų veiklos centras įkūrė tradicinių amatų centrą, organizuoja vilnos kelio edukacines programas, velia, mezga, daro dirbinius iš vilnos ir realizuoja mugėse. Piktagalio bendruomenė yra sudariusi gaminių iš vilnos (nuveltų šlepečių, batų, rankdarbių iš vilnos) realizacijos sutartį su įmone Vilniuje. N. Elmininkų kaimo bendruomenė teikia renginių organizavimo paslaugas kitoms nevyriausybinėms organizacijoms, savivaldybei. 2016 metais šios bendruomenės pirmininkė Diana Šermukšnienė tapo aštuntosios Mykolo Riomerio universiteto organizuojamos konferencijos nominacijos „Vietos bendruomenės lyderio – vadybininko“ nugalėtoja. Naujų vėjų bendruomenės jaunimas organizuoja vaikų vasaros užimtumo stovyklas, pėsčiųjų žygius po įdomias Anykščių apylinkes, šalia kempingo pastatytame tipyje vykdo švietėjiškas veiklas, propaguoja sveiką gyvenimo būdą, organizuoja užsakomus renginius vaikams (gimtadienius, krikštynas ir kt.).

Planuojamas projektas „Anykščių miesto viešųjų erdvių sistemos pertvarkymas (I etapas)“ įgyvendinamas pagal 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 7 prioriteto „Kokybiško užimtumo ir dalyvavimo darbo rinkoje skatinimas“ priemonę 07.1.1-CPVA-R-905 „Miestų kompleksinė plėtra“. Projektas įtrauktas į **Utenos regiono integruotos teritorijų vystymo programos** (patvirtintos LR vidaus reikalų ministro 2015 m. rugsėjo 14 d. Nr. 1V-722) 1. Tikslu „Padidinti ekonominį aktyvumą Utenos regione“ 1.1. Uždavinio „Pagerinti sąlygas smulkiąjam, bendruomeniniam ir socialiniam verslui“ 1.1.1v Veiksmą „Anykščių miesto viešųjų erdvių sistemos pertvarkymas (I etapas)“.

Atsižvelgiant į tai, numatoma kompleksiškai atnaujinti Anykščių miesto apleistą teritoriją, esančią Vienuolio gatvėje ties autobusų stotimi, Tilto, Muziejaus ir Gegužės gatvėse. Viešųjų erdvių rekonstrukcija kurs palankią aplinką investicijoms bei pagerins gyvenamąją aplinką. Kompleksinis minėtoje teritorijoje esančių apleistų ir neefektyviai naudojamų pastatų sutvarkymas sudarys sąlygas sukurti socialinio ir bendruomeninio verslo bei paslaugų klasterio infrastruktūrą, bendruomeninės gyventojų veiklos iniciatyvos turės galimybes burtis ir plėstis, o prekybinės paskirties paviljonas bus pertvarkytas pritaikant jį vietos bendruomenių veiklai organizuoti bei rajono lankytojams konsultacijas teikti. Taigi, buvusiam prekybos paviljone, įgyvendinus projektą, bus sudarytos sąlygos priimti ir turistus, ir veikti vietos bendruomenėms (ko iki projekto įgyvendinimo nebuvo). Adresu Muziejaus g. 1 taip pat bus įrengtas viešasis tualetas.

Įgyvendinus projektą, pastatas, adresu Tilto g. 1, bus prekybinės paskirties, jose vietos amatininkai, bendruomenės galės prekiauti savo autorine produkcija, teikti paslaugas. Planuojama, kad čia i bus ne tik aktyviai prekiaujama, bet ir organizuojamos mugės, parodos bei panašūs renginiai, kurių metu galima plėtoti vietos bendruomenių veiklą, vystyti rezultatyvumą.

Įgyvendinus projektą, pastatas, adresu Tilto g. 2, bus skirtas įvairiems masiniams renginiams rengti, svečiams priimti. Pastatas, adresu Tilto g. 2, bus pritaikytas konferencijų, mokymų organizavimui, trumpalaikės patalpų nuomos, trumpalaikės nakvynės ir maitinimo paslaugoms teikti. AVIC organizuos įvairius renginius (seminarus, mokymus, konferencijas ir pan.). Atlikdama šią veiklą įstaiga plėtos bendruomenių tarpusavio bendradarbiavimą, organizuos nacionalinio ir tarptautinio lygio renginius. Visų renginių tikslas bus vietos gyventojų ir veikiančių bendruomenių užimtumo plėtra

Įgyvendinus projektą, pastatas, adresu Tilto g. 3, bus bendruomenių koordinavimo centras. Šiame pastate bendruomenės turės sąlygas rengti darbo posėdžius, susirinkimus, gauti bei teikti informaciją apie bendruomeninę veiklą, prekiauti vietos produkcija lauke įrengtoje prekyvietėje. Šiose patalpose bus teikiamos ir trumpalaikės biuro nuomos paslaugos, kitos su administracine biuro veikla susijusios paslaugos. Taip pat adresu Tilto g. 3 bus plėtojamos ir vaikų edukacinio užimtumo erdvės, sudarytos sąlygos rengti kulinarinio paveldo edukacinius užsiėmimus, teikti aktualaus turizmo rinkai inventorius nuomą. Rūsio patalpos bus pritaikytos vaikų ir jaunimo užimtumo organizavimui, savanoriškos veiklos vystymui, o ūkinių pastatų – bendruomenės prekyvietėms.

Būtų naivu teigti, kad bendruomenių gyvenimas gražus, kaip jų nupintas floristinis kilimas. Kaimų bendruomenės, ypač nuošalesnių vietų, susiduria su nemenkais iššūkiais, kai kur nebėra finansininkų, kurie galėtų tvarkyti bendruomenių finansus, dalis pirmininkų yra garbingo amžiaus ir jiems sunku dalyvauti projektinėje veikloje, kiti tiesiog pavargsta dirbti negaunant už tai jokio atlygio, todėl pagrįstai kai kurios bendruomenės kelia klausimą ar savivaldybės negalėtų finansuoti bent pusės etato ar nors telefono, kelionių išlaidų. Tas spragas Anykščių rajono savivaldybė bando užkamšyti. Bendruomenėms parengti projektus ir juos administruoti padeda savivaldybės investicijų skyriaus specialistė, VVG darbuotojai bei verslo informacinis centras.

Kaimo bendruomenės stokoja žinių apie bendruomeninį verslą, todėl pageidautina, kad ŽŪM organizuotų mokymų ciklą, kuriuose bendruomenės įgytų gebėjimų kurti bendruomeninius verslus.

Bendruomenėms reikalingas didesnis valdžios palaikymas, būtų galima pagalvoti apie skyrių Ūkio Ministerijoje ar ŽŪM-oje, kuris koordinuotų bendruomeninį verslą, inicijuotų reikiamas įstatymų pataisas, vykdytų savotišką bendruomeninių verslų kooperaciją ir, su URM palaikymu, ieškotų užsienio rinkų bendruomenių pagamintiems rankdarbiams bei kt. gaminiams realizuoti.